

երբոյ էջմիածնի և սրբոյ Սարգսի գօրգօրի: Յամի տեառն ՌէճԴ հոկտեմբերի ժԹ: Համա-
հաւանութեամբ ոմանց աստուածաբանից վարդապետաց»:

1705 թ. սկսվում է հայ կաթողիկոսների Բեգօղլի թաղամասի տպարանի 1158 էջանոց ամե-
նածավալուն գրքի՝ Աստվածաշնչի տպագրութիւնը, որն ավարտվում է երկու տարի հետո,
1707 թ.: Ունի մի քանի անշուք զարդեր և մեկ դիմանկար՝ ամենավերջին լջի վրա: Ունի նաև
փոքրիկ հիշատակարան, ուր ասվում է.

«...Արդ՝ եղև գրաւ Աստուածաշունչ մատենիս: Թվին Հայոց ՌՃԾԶ:
Ի շնորհազարդ հայրապետութեան և կաթողիկոսութեան սուրբ Աթոռ-
ոյն էջմիածնայ ամենայն Հայոց տեսոն Աղեկսանդրի ճուղայեցոյ.
Ի յօրինակս հնոյ տպեցեալ լուսատրեալ հոգի Ոսկան վարդապետի.
յար և նման. ոչ աւելի և ոչ նուազ, սակայն մանր գրով: Ի տպա-
րանս ազգականի նոյնոյ Ոսկանի վարդապետի Լազիսայեցոյ Պետրոսի.
Ի մայրաքաղաքն Ստանպօլ. Ղալաթիայ, ի թաղն Պէկօղլի կոչեցեալ»:

Բանասերներից շատերը հիմնվելով այս հիշատակարանի վրա, Պետրոս Լատինացուն հա-
մարում են տպարանատեր, ինչպես և տպագրիչ մի շարք այնպիսի գրքերի, որոնց հրատարակ-
ման գործում Պետրոս Լատինացին գուցե ոչ մի մասնակցութիւն չի ունեցել: Իրականում Պետ-
րոս Լատինացու անունը իբրև հրատարակչի կա միայն Աստվածաշնչի հիշատակարանում, որ
Պետրոսն իրեն անվանում է Ոսկան Երևանցու ազգական: Ըստ երևույթին այդ ազգակցութիւնը
հորինված է հետևյալ միտումով. ինչպես ասվում է վերը բերված հիշատակարանում, Պետրոս
Լատինացին այն վերահրատարակել է «հար և նման» Ոսկանի Աստվածաշնչի: Նա օգտագործել
է նաև Ոսկանի տպարանից կաթողիկոսների տպարանին անցած գլխազարդերը, վերջագրողները,
զարգագրերը, իսկ վերջում զետեղել է Ոսկանի Աստվածաշնչի Բ էջակալութիւն 538 լջի սրբա-
պատկերը: Այս ամենը ժամանակակիցները կարող էին դիտել իբրև ուրիշ պատրաստի աշխա-
տանքից օգտվելու մի արարք և կարող էր աննպաստ հետևանքներ ունենալ: Ոսկանի ազգական
հոշակվելով Պետրոսը իրեն ազատվագրում էր ժամանակակիցների իրավական կամ բարոյա-
կան դատապարտութիւնից: Այս ձևով հեշտանում էր նաև տպարանի իսկական տերերին Պար-
ցընկը և մեկ մարդու անունով հայտարարելը:

Այս տպարանի ամենագործուն շրջանը սկզբնավորումից մինչև 1705 թ. է: Դրանից հետո,
մինչև տպարանի փակվելը՝ 1718 թ., լույս են տեսնում համեմատաբար քիչ թվով գրքեր, դարձ-
յալ առաջիկա նման տպագրիչ-հրատարակիչների և տպագրութիւն վալրի մասին կեղծ կամ
կցկտուր տեղեկութիւններով: Ահա 1708—1718 թթ. առայժմ հայտնի հրատարակութիւնների
ցուցակը:

«Գիրք տօմարաց Հայոց, Հոռմայեցոց և պարգատմար բնդ որոց և տաղ Յովսափու,
մարմնախաղաց և երազան: ...Ի Մարշիլիայ քաղաքի: Եւ քուաբերութեան Հայոց ՌՃԾԷ,
յունիս ամսոյն ժԱ: Եւ ի քվին փրկչին 1708 յունիսի ԻԱ»:

«Կարգաւորութիւն հասարակաց աղօթից եկեղեցոյն մեծին Հոռմայ: ...Ի քվակաւնութեան
փրկչին Քրիստոսի ՌՁԸ, և Հայոց ՌՃԾԷ յունիսի ԻԵ: Ի Մարշիլիայ քաղաքի»:

«Գիրք մտածական աղօթից, բանալի ջերմեռանդակերս... Ի քվակաւնութեան փրկչին Քրիս-
տոսի ՌՁԸ և Հայոց ՌՃԾԷ, սեպտեմբեր Ի: Ի Մարշիլիայ քաղաքի»:

«Կարգաւորութեան հասարակաց աղօթից... Եւ յամի փրկչին ՌՃԾԹ-ին Եւ Հայոց ՌՃԾԷ:
Ի մայրաքաղաքն Կոստանդնուպօլիս»:

«Գիրք, գրգուլս այս պատմել նախ վասն գալստեանն Յիսուսի Երուսաղէմ... Ասացեալ երա-
նելոյն Յակօբայ Տեսոնեղորօն: ...Յամի փրկչին ՌՃԾԹ-ին և Հայոց ՌՃԾԹ-ին: Ի մայրաքա-
ղաքն Կոստանդնուպօլիս»:

«Գիրք դպրութեան Եւ տաղարան վայելուչ Եւ զեղեցիկ ի գանազանից բանաստեղծից... Եւ
ի յամի փրկչին ՌՃԾԹ-ին և Հայոց ՌՃԾԹ-ին: Ի մայրաքաղաքն Կոստանդնուպօլիս»:

«Գիրք սաղմուսաց Գարի: ...Ի Մարշիլիայ քաղաքի: Եւ քուաբերութեան Հայոց ՌՃԾԹ յու-
նուաբի ամսոյ Ի, և քվին փրկչին 1710»:

«Մաշտոց»: Կ. Պոլիս, 1711:

«Կարգաւորութիւն հասարակաց աղօթից եկեղեցեաց Հայաստանեայց: ...Եւ ի յամի փրկչին
ՌՃԾԹ-ին և Հայոց ՌՃԿԱ: Ի մայրաքաղաքն Կոստանդնուպօլիս»:

Այս «Ժամագիրքը» պահվում է Երևանի Մատենադարանում: Ըստ Գ. Զարբհանալյանի և
Ա. Ղազիկյանի՝ միևնույն տարում, նույն անվանաթերթով և չափով տպագրվել է երկրորդ